

...НІ, НЕ БУДИ ПОЕТА, БОЖЕ МІЙ... (зустріч із Дмитром Павличком)

24 березня ц. р. в Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ відбулася зустріч із відомим письменником, героєм України Дмитром Павличком з нагоди 120-річчя від дня народження Максима Рильського. У вступному слові директор Інституту академік *М. Жулинський* зазначив, що “запросили Дмитра Васильовича, аби він розповів про свої зустрічі з Максимом Тадейовичем, а ще було бажання моє і моїх колег зустрітися з Павличком у нашому Інституті, незважаючи на його щільний графік, бо багато моїх колег хотіли більше поговорити й розпитати і про Рильського, і творчість Дмитра Васильовича зокрема. Максим Тадейович Рильський поет-академік, а я вважаю, що Дмитро Павличко також поет-академік, хоч і не має академічного звання, тому що після певних подій НАН відмовилася від практики давати звання академіка видатним письменникам”. Як відомо, Павличку, крім творів поетичних, належить велика кількість літературознавчих досліджень, зокрема творчості Івана Франка, літературних портретів, рецензій, статей тощо. Варто також наголосити, що аспект його діяльності, крім поетичної, це перекладацька творчість – неперевершений випадок такого багатоголосся у перекладах, бо стільки унікальних імен світової і європейської літератури прийшло в Україну українською мовою завдяки його перекладацькій майстерності.

У своєму виступі *Д. Павличко* розповів, що зустрівся уперше з М. Рильським у Львові, де навчався в університеті, а Рильський тоді приїхав до Львова, де зустрічався з Є. Лазаренком, ректором університету, який викликав до свого кабінету Павличка й відрекомендував гостеві. Рильський, посміхаючись, привітав студента польською мовою й запропонував йому зробити переклад кількох віршів Марії Конопницької українською, бо книжка її віршів була вже майже готова. Максим Тадейович передав її вірші, і Павличка вони так захопили, що один із них він вивчив напам'ять польською, бо знав, аби зробити хороший переклад, варто знати оригінал, тому що ритміка і деякі слова завжди “вилущуються з того всього... Тому запам'ятав так добре, що пам'ятає й донині... а вірш той був про Варшаву”.

М. Рильського полюбив із першого погляду, а той, давши завдання, вклонився і сказав: “Ти будеш перекладати...”.

Того ж року, перебуваючи в Москві і проживаючи в готелі, в якому зупинилася делегація українських письменників, членом якої був і Павличко, він зустрівся знову з Рильським.

“Хотів би зауважити, що Рильський – людина багатьох талантів, це безперечно... І була тяжкою його доля, бо він був зам'який для тої епохи, в якій народився і жив. Може, саме тому він залишився менше поламаним, ніж інші, твердіші... кажуть, що Тичина – перший. Найбільший... Я так не думаю. Я гадаю, що ті уламки, які летіли з тих наших поетів, яких ламали, а їх кістяки викидали на смітник... то менше було зламано Рильського, бо він зумів своєю любов'ю до природи, до світової культури втриматися на високому рівні, і навіть за найтяжчих часів зміг стати на захист української мови. На письменницьких з'їздах він не боявся назвати наших поневолювачів рабами на розумі і на серці... І адресував це тим, хто ув'язнював мову, хто нас ненавидів. І вже в 1956-му році ми аплодували йому, стоячи, на з'їзді письменників. Ми любили його, до Тичини ж не були такими близькими, бо він боявся нас, молодих, а Рильський ішов до нас, і сам був молодий, бо з молодими. Я не раз бував у нього вдома, і коли приніс йому свої сонети, серед яких був вірш “Коли помер кривавий Торквемада”, Рильський сказав, що цього не варто друкувати і ще про пару сонетів. Він написав рецензію у видавництві “Молодь”. Я не послухав його, потім розповів, що в 1945 році два місяці був в УПА. Про це знали лише Рильський і Малишко, і більше ніхто. Отож, Рильський був для мене дуже дорогим... як батько й мати. І коли Україна стала незалежною, то я дуже шкодував, що він не дожив, бо для мене він був державник, “ми ніколи не будемо собою”... Ще в 1927 році написав: “Ми не були і не піднімали прапори на морях і океанах”, – було ним сказано. Коли ж ми стали собою, і на Рильського, Тичину, Малишка, Бажана... “нові й усі великі патріоти” й навіть колишні дисиденти стали “гавкати й підгавкувати” й котрі вважають, що все, що було за радянських часів варто відкинути й забути... Я все це бачив і читав. І захищав, коли його вже не було. Коли Рильський помер, я написав великий цикл сонетів (1964–1965 рр.). І раджу молодим перечитати цю літературу, зокрема “Пана Тадеуша” та український переклад із польської Рильського. То був важкий час і мене провокували деякі “герої” зробити переклад деяких частин “Пана Тадеуша” наново. Та я цього ніколи не зроблю. Порівнявши переклад Максима Тадейовича з оригіналом, побачив, як він уміло обходив найстрашніші місця. То чи можна за це засуджувати? Бо коли вникнути глибше, то бачимо, як він уміло оминає ті місця, де довелось згадувати текст. Також хотів би порівняти переклад “Пана

Тадеуша" 1927 р. і 1947 р., і поглянути, як у Рильського змінилося ставлення, як він змушений був уникати... не міг інакше, та в той час і не можна було.

У наших класиків є речі, які мають жити. І не варто боятися й редагувати, викидаючи те, що нам не подобається, що було зумовлене тим часом, а нам би підняти те, що було таємницею цих людей і радянську літературу перечитати нашим розумом і серцем, а не критикувати все, що було тоді сказане.

Рильський був пом'ятий, знищений статтями Миколи Бажана у 1947 р. про націоналізм. Проте він ніколи не сказав нічого поганого про Бажана, інші могли, а він не міг. Тому мені б хотілося, щоб такі розмови були прив'язані не до одного імені, а до всієї тієї епохи".

На закінчення Д. Павличко прочитав свого вірша, присвяченого М. Рильському.

Зі спогадами про Рильського виступив доктор філологічних наук *Ю. Кузнєцов*, який розповів про свого викладача української літератури *Ю. Кобилецького*, який лекцію про Рильського розпочав із презентації книжки поета з дарчим написом "Моему кумові в житті й літературі *Юрієві Кобилецькому*", і пригадав такий епізод. У Спілці письменників підготували збори проти Рильського. Від ЦК прийшов філософ *Іванов*, який розклав на столі численні книжки й почав: "Маркс сказав те..., а Енгельс те...". Рильський із *Кобилецьким* вийшли, а коли повернулися, філософ все ще цитував Маркса й Енгельса. Коли ж він закінчив, на трибуну вийшов *Максим Тадейович* і запитав: "Яка, шановні товариші, різниця між філософом *Сковородою* і філософом *Івановим*?" Присутні задумалися. "А я Вам скажу. Філософ *Сковорода* думки носив у голові, а сухарі у торбі. А філософ *Іванов*, навпаки, думки носить у торбі, а сухарі в голові".

Доктор філологічних наук *Л. Мороз* пригадала, що її академічна кар'єра розпочалася із "благословіння" Рильського, який дізнавшись, що вона мріяла про аспірантуру, запропонував: "То, може, Ви до мене на роботу підете?". Я думаю, коли така людина подає тобі руку, то це, справді, Боже благословення. І коли з'явилася вакансія у відділі кінознавства, я вже була молодшим науковим співробітником в Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії. А після смерті поета, я входила до складу комісії з упорядкування його колосальної бібліотеки. І цей досвід світить мені все життя".

Академік *В. Дончик* зауважив, що Інститут літератури видав багато творів М. Рильського і праць про нього, однак сьогодні життя вимагає перепрочитання багатьох монографічних досліджень. Член-кореспондент *Т. Гундорова* зазначила, що після виходу монографії *В. Агеєвої* про М. Рильського "Мистецтво рівноваги" відчула, що українському літературознавству, і їй особисто, часом бракує нового ґрунтового прочитання доробку національних класиків. "У нашому Інституті можемо написати про цих авторів щось зовсім відмінне, своє".

На завершення *М. Жулинський* запропонував молодим ученим взяти активну участь у заходах 19 травня 2015 р. в літературно-меморіальному музеї *Максима Рильського*.

Світлана Селіверстова
м. Київ

Отримано 26 березня 2015 р.